

MICHAŁ WOJDAŁA

University of Szczecin, Poland

ORCID iD: orcid.org/0000-0002-5156-3140

**NOWELIZACJA PRZEPISÓW
O DORECZENIU KOMORNICZYM –
ANALIZA NAJWAŻNIEJSZYCH ZMIAN**

**REVISED PROVISIONS ON DELIVERY BY
BAILIFFS - ANALYSIS OF KEY CHANGES**

ABSTRACT

Objectives: To analyse and evaluate the changes made by the legislator to the provisions on the service of the first letter in a bailiff's case through the prism of the aim of the study and the postulates formulated in the doctrine.

Material and methods: analytical and formal-dogmatic.

Results: The changes introduced should be assessed mainly negatively. The legislator did not decide to implement the most important demand of legal circles, i.e. did not introduce the return of the fiction of service for entities registered in CEIDG. The remaining changes still leave too much room for interpretation, which means that in the future it will inevitably be necessary to further amend these provisions to eliminate the arising ambiguities.

Conclusions: Article 139 §21 in fine of the CPC deserves a positive assessment, which sanctions the unreliable conduct of the defendant consisting in the failure to disclose his current address for service in the register, so that he bears the costs of bailiff's service regardless of the outcome of the case. This provision is not fully precise, as it does not specify on whom the obligation to establish the domicile address of the defendant entered in the CEIDG rests.

The changes with respect to specifying the subject-matter scope as well as the possibility for the court to make ex officio use of the knowledge of the domicile address of the defendant should be assessed neutrally in view of the fact that these provisions constitute a reflection of the court practice developed in these cases.

The lack of reinstatement of the fiction of service on entities entered in the CEIDG should be assessed unequivocally negatively, which maintains a situation in which the right of the defendant to defence is excessively emphasised, pushing the plaintiff's right to a court to the sidelines.

STRESZCZENIE

Cel pracy: Analiza i ocena dokonanych przez ustawodawcę zmian w zakresie przepisów o doręczeniu komorniczym pierwszego pisma w sprawie przez przyzmat założonego przez niego celu opracowania oraz postulatów formułowanych w doktrynie.

Materiał i metody: analityczna oraz formalno-dogmatyczna

Wyniki: wprowadzone zmiany należy ocenić w głównej mierze negatywnie. Ustawodawca nie zdecydował się zrealizować najważniejszego postulatu środowisk prawniczych, tj. nie wprowadził powrotu do fikcji doręczeń dla podmiotów wpisanych do CEIDG. Ponadto, pozostałe zmiany, w dalszym ciągu pozostawiają zbyt

duże pole do wykładni, co sprawia, że w przyszłości niechybnie konieczna będzie dalsza nowelizacja wspomnianych przepisów, aby wyeliminować powstałe niejasności.

Wnioski: na pozytywną ocenę zasługuje wprowadzenie do Kodeksu art. 139 §21 in fine K.p.c., który ma charakter represyjny wobec nierzetelnego postępowania pozwanego, polegające na nieujawnieniu w ewidencji aktualnego adresu do doręczeń, wobec czego poniesie on koszty doręczenia komorniczego bez względu na wynik sprawy. Przepis ten nie jest jednak precyzyjny, bowiem nie określa, na kim spoczywa obowiązek ustalenia adresu zamieszkania pozwanego wpisanego do CEIDG, jeżeli doręczenie na adres ujawniony w ewidencji okaże się nieskuteczne.

Zmiany w zakresie doprecyzowania zakresu przedmiotowego i podmiotowego, a także – możliwość skorzystania przez sąd z urzędu z wiedzy o adresie zamieszkania pozwanego należy ocenić neutralnie wobec faktu, iż co do tych kwestii przepisy stanowią odzwierciedlenie praktyki sądowej wypracowanej w tych sprawach.

Jednoznacznie negatywnie należy ocenić brak przywrócenia fikcji doręczeń podmiotom wpisanym do CEIDG, co utrzymuje stan, w którym nadmiernie eksponuje się prawo pozwanego do obrony, spychając na margines prawo powoda do sądu

KEYWORDS: *bailiff's delivery, amendment to the CPC, fiction of delivery, delivery of the first letter in a case, right to court*

SŁOWA KLUCZOWE: *prawo do sądu, doręczenie komornicze, nowelizacja KPC, fikcja doręczeń, doręczenie pierwszego pisma w sprawie*

WPROWADZENIE

Nowelizacja ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (dalej: K.p.c.) uchwalona 9 marca 2023 r. (Dz.U. poz. 614) jest kolejną w niedługim czasie, która przyniosła wiele zmian. Jedną z nich dotyczy tzw. doręczenia komorniczego, które zostało wprowadzone do polskiego porządku prawnego 7 listopada 2019 r. ustawą o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego i niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1469). Celem tej instytucji było ograniczenie sytuacji, w której pierwsze pismo procesowe, inicjujące postępowanie w danej sprawie, było uznawane za doręczone na podstawie tzw. fikcji doręczenia (po dwukrotnej awizacji przez operatora pocztowego), co w konsekwencji prowadziło do fikcyjnych procesów i było nie

do pogodzenia z powagą Państwa Polskiego, w którym procesy winny być prowadzone rzetelnie. Dodatkowym skutkiem było bardzo częste przywracanie terminów do składania przez pozwanych środków zaskarżenia od wydanych nakazów zapłaty czy wyroków zaocznych, nierzadko na etapie postępowania egzekucyjnego (druk sejmowy nr 3137, s. 154), co również negatywnie wpływało na kwestie powagi rzeczy osądzonej oraz powodowało chaos w zakresie prowadzonych spraw. O ile samą instytucję doręczenia komorniczego należy ocenić pozytywnie przez pryzmat zapewnienia pozwanemu skutecznego prawa do obrony, o tyle rozwiązanie to mogło budzić wątpliwości przede wszystkim w zakresie konieczności przeprowadzenia procedury doręczenia pierwszego pisma procesowego podmiotom wpisanym do CEIDG (zob. szerzej na ten temat: Załącznik do raportu z konsultacji (UD156), s. 15-19, w których środowisko sędziowskie, komornicze oraz PGRP wyraziły się krytycznie na temat usunięcia fikcji doręczenia odnośnie do tych podmiotów z powodu faworyzowania przedsiębiorców niewykonujących swoich obowiązków aktualizacyjnych w zakresie wskazania aktualnych adresów do doręczeń korespondencji, wobec których należy stosować doręczenie komornicze), a także – zbyt krótkiego czasu przewidzianego na ten rodzaj doręczenia (Załącznik do raportu z konsultacji (UD156), s. 12, uwaga Konfederacji Lewiatan do przepisu art. 139¹ §2 K.p.c.). Zastrzeżenia budziła także praktyka niektórych sądów, polegająca na zarządzaniu doręczenia komorniczego wobec podmiotów wpisanych do KRS, jeżeli z adnotacji na kopercie, zawierającej zwrócone pierwsze pismo procesowe, nie wynikało jednoznacznie, że adresat zmienił swój adres i nie zaktualizował swoich danych w rejestrze. Z tego względu ustawodawca podjął próbę wyeliminowania istniejących wątpliwości interpretacyjnych w tym zakresie oraz ujednoczenie praktyki sądowej (Druk sejmowy nr 2650, s. 13). Celem niniejszego opracowania jest analiza zakresu wprowadzonych zmian oraz ich ocena przez pryzmat możliwości realizacji założonego przez ustawodawcę celu.

W pracy zastosowano przede wszystkim metodę formalno-dogmatyczną, opierającą się na egzegezie tekstów prawnych oraz metodę analityczną, odnoszącą się do wykorzystania dorobku nauki prawa cywilnego oraz orzecznictwa sądowego. Z oczywistych względów odwołanie się do dorobku judykatury w zakresie znowelizowanych przepisów jest w zasadzie niemożliwe z uwagi na fakt, że nowelizacja omawianych przepisów weszła w życie 1 lipca 2023 r.,

a zatem w obrocie funkcjonuje szczątkowa liczba opublikowanych orzeczeń w tym zakresie. Niemniej, metoda ta jest przydatna w tym zakresie do wskazania istniejących wątpliwości interpretacyjnych, o których wspomniał ustawodawca w uzasadnieniu projektu nowelizacji.

DORĘCZENIE PIERWSZEGO PISMA PROCESOWEGO W OGÓLNOŚCI

Jak wspomniano wcześniej, ocena samej instytucji doręczenia komorniczego oceniana jest pozytywnie (Borodziuk, 2021, s. 105), a niekiedy wskazuje się wręcz, że instytucja ta była oczekiwana w związku z zawodnością doręczeń *per aviso* (Rylski, 2019, s. 22). Dotyczyło to przede wszystkim doręczenia pierwszego pisma procesowego pozwanemu, generującego konieczność podjęcia obrony jego praw, gdyż – jak słusznie zauważano – znaczenie doręczenia pierwszego pisma w sprawie jest kluczowe dla całego dalszego postępowania (Jankowski, 2019, s. 982), a doręczenie pozwu jest jedną z podstawowych gwarancji procesowych, która umożliwia pozwanemu obronę jego praw (Bodio, 2020, s. 344). Ponadto, nieprawidłowości w doręczeniu mogą skutkować niemożnością nadania biegu w sprawie, a nawet – do nieważności postępowania ze względu na pozbawienie pozwanego możliwości obrony jego praw (Czyszkowski, 2022, s. 56-57; Sławicki, Sławicki, 2020, s. 75). Dostrzegając powyższe problemy należy, co do zasady, pozytywnie ocenić instytucję doręczenia komorniczego w odniesieniu do pierwszego pisma w sprawie. Instytucja to, na co słusznie zwraca się uwagę w doktrynie, wpływa pozytywnie na stabilność orzeczeń sądowych (Borodziuk, 2021, s. 107). W tym aspekcie należy zauważyć, że doręczenie pierwszego pisma przez komornika sądowego w przypadku niemożności dokonania doręczenia innymi metodami pozwala na zrealizowanie zakładanego przez ustawodawcę celu, jakim było zmniejszenie liczby fikcyjnych procesów i uniknięcie sytuacji, w których sądy przywracały terminy do składania środków zaskarżenia od otrzymanych nakazów zapłaty albo wyroków zaocznych.

Uchwalona w 2019 roku regulacja spowodowała jednak liczne wątpliwości interpretacyjne. Przede wszystkim, dotyczyły one zakresu przedmiotowego

zastosowania art. 139¹ K.p.c. Zgodnie bowiem z tym przepisem, powód powinien zostać zobowiązany do doręczenia pisma za pośrednictwem komornika, jeżeli pozwany, pomimo dwukrotnej awizacji, *nie odebrał pozwu lub innego pisma procesowego wywołującego potrzebę podjęcia obrony jego praw*. Literalna wykładnia tego przepisu prowadziła wielu przedstawicieli doktryny do wniosku, że w rzeczywistości przepis ten powinien dotyczyć wyłącznie sytuacji, w której doręczeniu podlegał odpis pozwu lub wniosku w postępowaniu nieprocesowym, ale już nie przypadków, gdy w sprawie wydany został nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym albo nakazowym, ponieważ w takich sytuacjach potrzebę obrony praw pozwanego wywoływało nie *pismo procesowe* (którego autorem był powód), lecz orzeczenie sądu, które z kolei nie było objęte hipotezą art. 139¹ §1 K.p.c. (Zamojski, 2019, s. 15; Markiewicz, 2019, s. 570; Borodziuk, 2021, s. 114; Rewerska, 2021, s. 379; Ryłski, 2019, s. 23). W doktrynie proponowano różne metody rozwiązania tego problemu. Z jednej strony sugerowano, aby sąd najpierw doręczał odpis pozwu, a dopiero po tym fakcie (kiedy będzie pewność, że pozwany odbiera korespondencję pod wskazanym adresem) – następowało doręczenie wydanego w sprawie nakazu zapłaty (Borodziuk, 2021, s. 116). Takie rozwiązanie byłoby, rzecz jasna, niedopuszczalne jako sprzeczne z art. 480² §3 K.p.c., toteż nie było ono szerzej rozwijane. Innym, ciekawszym rozwiązaniem problemu była propozycja, aby w przypadku wydania przez sąd nakazu zapłaty i niepodjęcia tej korespondencji przez pozwanego, to sąd zobowiązywał komornika sądowego do doręczenia korespondencji (Zamojski, 2019, s. 16). Powyższy problem i propozycje jego rozwiązania miały jednak charakter natury teoretycznej. Ukonstytuowana praktyka sądowa bowiem w zasadzie pomijała ten problem, gdyż niemal za każdym razem, gdy sąd wydał nakaz zapłaty i przesłał go do pozwanego wraz z odpisem pozwu, a pozwany korespondencji nie podjął, wówczas sąd zobowiązywał powoda do doręczenia całej korespondencji za pośrednictwem komornika. Warto zaznaczyć, że powyższa praktyka mogła mieć charakter celowy i wynikać nie z pomijania problemów z interpretacją art. 139¹ §1 K.p.c., lecz z takiej jego wykładni, zgodnie z którą przesłanka zarządzenia doręczenia korespondencji przez powoda, za pośrednictwem komornika sądowego, ziszczała się przez fakt, że razem z nakazem zapłaty koperta zawierała odpis pozwu, a zatem orzeczenie sądu doręczane jest niejako przy okazji.

Niezależnie od stosowanej przez organy procesowe praktyki, ustawodawca problem dostrzegał i zdecydował się na jego rozwiązanie poprzez nowelizację przywołanego przepisu art. 139¹ §1 K.p.c. Uczynił to jednak w sposób, który można by nazwać swoistym półśrodkiem, ponieważ wbrew wątpliwościom doktryny odnośnie do przerzucania ciężaru doręczenia pism przez sąd na powoda (Rylski, 2019, s. 22), zdecydowano się na usankcjonowanie stanu wypracowanego przez praktykę i do katalogu pism, których niepodjęcie przez pozwanego powoduje konieczność ich doręczenia za pośrednictwem komornika (pozwu lub innego pisma procesowego powodującego konieczność obrony praw pozwanego), dodano orzeczenie wywołujące konieczność obrony jego praw, czyli przede wszystkim wydany w sprawie nakaz zapłaty. Najnowsza nowelizacja eliminuje zatem wątpliwości interpretacyjne w tym zakresie, jednak nie sposób nie odnieść wrażenia, że zostało to uczynione po linii najmniejszego oporu, właśnie z uwagi na fakt, że utrzymano wspomniany stan, w którym przerzuca się ciężar doręczenia pierwszego pisma pozwanemu na powoda, co, jak trafnie zauważono w doktrynie, stanowi wyłom w zasadzie oficjalności doręczeń, zgodnie z którą organem dokonującym doręczeń jest sąd (Michalska-Marciniak, 2019, s. 890).

BRAK FIKCJI DORĘCZEŃ DLA PRZEDSIĘBIORCÓW WPISANYCH DO CEIDG

Ustawodawca rozwiązał więc odnoszące się do treści art. 139¹ §1 K.p.c. problemy tylko połowicznie. Być może fakt ten nie przykuwałby aż takiej uwagi przedstawicieli doktryny, gdyby nie to, że nowelizacja K.p.c. z 9 marca 2023 r. nie usunęła najbardziej kontrowersyjnego aspektu doręczenia komorniczego, jakim jest usunięcie z Kodeksu przepisu ustanawiającego fikcję doręczenia korespondencji sądowej po dwukrotnej awizacji przesyłki w przypadku adresatów będących przedsiębiorcami wpisanymi do CEIDG. Co ciekawe, ustawodawca różnicując sytuację przedsiębiorcy, będącego adresatem pierwszego pisma procesowego, powodującego konieczność obrony jego praw, w zależności od tego, czy jest wpisany do KRS, czy CEIDG, zrobił to w sposób na tyle nieprecyzyjny, że spowodowało to kolejne problemy

interpretacyjne. Otóż pozostawiając fikcję doręczenia dla podmiotów wpisanych do rejestru sądowego, w art. 139 §3 K.p.c. sformułowano dodatkową przesłankę, z której wynika, że fikcja ta obowiązuje w przypadku, gdy pisma nie można doręczyć stronie *ze względu na nieujawnienie w tym rejestrze zmiany adresu*. Wprawdzie w doktrynie trafnie wskazywano, że skoro przywołany przepis pozwala na przyjęcie fikcji nawet na adres nieaktualny, to nie ma istotnych argumentów wyłączających dopuszczalność doręczenia zastępczego przez awizo, gdy przedsiębiorca nie odbierze pisma dwukrotnie na jego prawidłowy adres ujawniony w KRS (Skrodzki, 2020, s. 42; por. jednak Zamojski, 2019, s. 16-17, który wyraża wątpliwość odnośnie do tego rozumowania i postuluje zmianę przepisu w celu jego doprecyzowania), to jednak w praktyce sądowej zdarza się dość często, że w przypadku braku wyraźnej adnotacji na kopercie zwracanej do sądu, że adresat się wyprowadził albo że nie jest znany, sądy zobowiązują powodów do doręczenia komorniczego również w przypadku, gdy pozwany jest osobą prawną albo jednostką organizacyjną, podlegającą wpisowi do KRS.

Już w 2019 r. wyrażano obawę, że taka sytuacja może powodować nadużycia ze strony pozwanych, którzy będą celowo unikać odbierania korespondencji, co w konsekwencji może prowadzić do przedłużenia postępowania, a nawet – jego umorzenia w przypadku bezczynności powoda (Rylski, 2019, s. 23). Oczywiście, można podnieść argument przeciwny, zgodnie z którym to na powodzie ciąży obowiązek o należyte dbanie o jego interesy, jednak nie sposób oprzeć się wrażeniu, że zmiana ta wprowadziła nieuzasadnione, swoiste *uprzywilejowanie* pozwanych postępujących nierzetelnie. Po pierwsze, nie należy zapominać, że mowa jest o podmiotach wpisanych do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, a zatem – o przedsiębiorcach, od których również należy oczekiwać należytej dbałości o własne interesy, do których należy obowiązek dopilnowania, aby adres do doręczeń ujawniony w Ewidencji był aktualny, a do czego obligują ich przepisy art. 15 ust. 1 pkt 1 lit. a) w zw. z art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (nowy adres do doręczeń, w razie jego zmiany, należy zgłosić we wniosku o zmianę wpisu w terminie 7 dni od zmiany tego adresu). Można zatem powziąć uzasadnioną wątpliwość, czy w kategoriach podmiotów nie-należycie dbających o własne interesy nie należy jednak mówić o pozwanym,

który nie wykonywa swoich obowiązków wynikających z ustawy (nie zgłasza nowego adresu do doręczeń) albo niepodjęcie korespondencji nastąpiło pod adresem aktualnym. Po drugie, najczęściej zdarza się jednak tak, że konieczność rozwiązania sporu na drodze sądowej, szczególnie z udziałem przedsiębiorców, wywołana jest niewykonaniem albo nienależytym wykonaniem zawartej wcześniej umowy, a zwykle jest poprzedzana podjęciem próby pozasądowego rozwiązania sporu. Innymi słowy, często to pozwany jest odpowiedzialny za konieczność skierowania sprawy do sądu. Oczywiście nie można wykluczyć sytuacji, gdy złożony pozew jest efektem pieniactwa powoda albo jego roszczenie po prostu jest niezasadne, nie zmienia to jednak faktu, że w praktyce często zdarza się tak, że powodem jest podmiot, który spełnił swoje świadczenie niepieniężne wynikające z umowy i nie otrzymał wynagrodzenia za wykonaną usługę lub dostarczony towar. Wówczas, wobec nieodebrania korespondencji przez pozwanego, to na powodzie będzie ciążył dodatkowy obowiązek, polegający na podjęciu czynności zmierzających do doręczenia pozwanemu korespondencji za pośrednictwem komornika, co można uznać za dodatkową dolegliwość dla strony, która wywiązała się ze swojego obowiązku umownego. Po trzecie, wydaje się, że obowiązek stosowania przepisów o doręczeniu komorniczym w wypadku niepodejmowania korespondencji przez podmioty wpisane do CEIDG, narusza istotę tej ewidencji, której celem była poprawa pewności i bezpieczeństwa obrotu gospodarczego. Fakt, że Ewidencja ma charakter publiczny (podobnie jak KRS), a przepisy ustawy nakazują przedsiębiorcom dbać o zapewnienie aktualności ujawnionych w nich danych (podobnie jak w przypadku KRS) sprawia, że należałoby przyjąć, iż jest to wystarczająco wiarygodne źródło o adresie pozwanego, stąd należy zgodzić się z prezentowanym w doktrynie poglądem, że różnicowanie sytuacji prawnej podmiotów wpisanych do KRS i CEIDG jest nieuzasadnione (Skroczki, 2020, s. 43-44).

Wobec powyższego należy podkreślić, że przepisy nie powinny dopuszczać do sytuacji, w której postępowanie może zostać umorzone na skutek wspomnianej przez P. Ryłskiego beczynności powoda, która, co warto podkreślić, niekoniecznie musi być zawiniona. Nierzadko bowiem, w przypadku podmiotów nieobeznanych z przepisami prawa cywilnego procesowego oraz niektórych innych ustaw, czynności związane z doręceniem komorniczym

mogą być trudne do pojęcia i zrealizowania szczególnie, jeżeli wziąć pod uwagę sposób, w jaki nadal często tworzone są pouczenia o czynnościach procesowych, tj. sporządzanie i przesyłanie stronom wyciągu z przepisów, zamiast sformułować je w sposób czytelny i zrozumiały dla przeciętnej osoby. Co więcej, nie można zignorować obserwacji praktyki sądowej, poczynionej przez A. Mendrek, że sądy potrafią umarzać postępowanie nawet w sytuacji, w której powód poczynił starania w celu doręczenia, za pośrednictwem komornika, korespondencji pozwanemu lub w celu ustalenia aktualnego miejsca zamieszkania pozwanego (zob. Mendrek, 2022, s. 376-377 i przywołane tam orzeczenia). Takie działanie należy z kolei ocenić negatywnie, bowiem dochodzi do nieuzasadnionej dysproporcji pomiędzy ochroną praw pozwanego, która wysuwa się na pierwszy plan i ma charakter nadmierny, a realizacją prawa powoda do sądu.

W zakresie zgłaszanych przez przedstawicieli doktryny zastrzeżeń wspomnianych powyżej, ustawodawca postanowił dokonać zmian w ustawie i doprecyzować przepisy, aby zlikwidować występujące wątpliwości interpretacyjne. Niestety, podobnie jak w przypadku doprecyzowania zakresu przedmiotowego doręczeń komorniczych, ustawodawca zdecydował się tylko na częściową realizację postulatów środowisk prawniczych. Ze zmienionego art. 139¹ §1 K.p.c. wynika bowiem, że obowiązek doręczenia komorniczego odnosi się do sytuacji, gdy nie jest możliwe doręczenie pierwszego pisma, powodującego konieczność obrony praw pozwanego, będącego osobą fizyczną. Niestety, nie zastrzeżono przy tym, że chodzi o osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej, a zatem w dalszym ciągu aktualny pozostaje obowiązek stosowania przepisów o doręczeniu komorniczym w przypadku niepodejmowania korespondencji przez przedsiębiorców wpisanych do CEIDG, mimo uwag i wątpliwości zgłaszanych w tym zakresie przez przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości, doktryny oraz przedsiębiorców. Argument ustawodawcy o tym, że nie było możliwe objęcie fikcją doręczenia wspomnianej grupy adresatów z uwagi na niepouczenie ich przy wpisie do CEIDG o procesowych skutkach niepodejmowania korespondencji, podobnie jak ma to miejsce w przypadku wpisu do KRS wydaje się nieprzekonywający szczególnie w sytuacji, w której mamy do czynienia z fikcją znajomości prawa ogłoszonego, a przede wszystkim – w sytuacji dużej aktywności ustawodawcy,

który nakładał nowe obowiązki na poszczególne grupy adresatów norm prawnych (choćby w zakresie składek na ubezpieczenia społeczne, podatków itp.), nie przejmując się przy tym kwestiami takimi jak wewnętrzna sprzeczność przepisów, czy niekiedy nawet – nieretroaktywność prawa. Innymi słowy, argument, którym posłużył się projektodawca, wydaje się nieadekwatny i skonstruowany wyłącznie na potrzeby uzasadnienia projektu ustawy nowelizującej K.p.c., zaburzając równowagę sytuacji prawnej wierzycieli (powodów) i dłużników (pozwanych) na rzecz tych drugich.

Mimo powyższych zarzutów, nie powinno uchodzić uwadze, że ustawodawca podjął jednak próbę uczynienia zadość oczekiwaniom środowiska prawniczego i – przynajmniej częściowo – uwzględnienia postulatów przedstawicieli doktryny. Wydaje się jednak, że znów był to zabieg, który w istocie tylko sankcjonuje stan wypracowany przez praktykę sądową i nie jest ani rozwiązaniem nowym, ani przełomowym. Chodzi przede wszystkim o obowiązek doręczenia pierwszego pisma w sprawie na adres zamieszkania w sytuacji, gdy przedsiębiorca w CEIDG nie ujawnił zmiany adresu i nie podjął korespondencji pod adresem wskazanym w Ewidencji oraz ponoszenie przez takiego przedsiębiorcę kosztów doręczenia komorniczego, koniecznego w takiej sytuacji (art. 139 §2¹ K.p.c.). Jeżeli chodzi o doręczenie pod adresem zamieszkania, należy stwierdzić, że w doktrynie od początku sprzeciwiano się ślepemu automatyzmowi stosowania mechanizmu doręczenia komorniczego i wskazywano, że jeżeli sąd z urzędu zna aktualny adres, pod którym pozwany odbiera korespondencję (np. z innych, toczących się równolegle wobec niego postępowań), wówczas powinien on (we własnym zakresie) skorzystać z tej wiedzy i doręczyć pozwanemu pismo pod tym adresem, ewentualnie – z urzędu skorzystać z bazy PESEL-SAD i na tej podstawie ustalić adres zamieszkania pozwanego, który nie podejmuje korespondencji, a następnie – spróbować doręczyć mu pierwsze pismo w sprawie (Zamojski, 2019, s. 16 i 18; Czyszkowski, 2022, s. 59). W tym zakresie należy również zwrócić uwagę na dodany przepis art. 139¹ §1¹ K.p.c., zgodnie z którym przepisu o obowiązku doręczenia komorniczego nie stosuje się, jeżeli pomimo nieodebrania przez adresata korespondencji aktualność wskazanego w pozwie adresu pozwanego nie budzi wątpliwości. Przepis ten stanowi wprost odesłanie do postulowanej tzw. notorii sądowej, pozostaje jednak pytanie, czy jego uchwalenie było niezbędne.

Należy w tym miejscu zauważyć, że powyższe działania sądy nierzadko podejmowały już przed nowelizacją, bowiem nie było żadnego przepisu, który by ich zakazywał. Zatem przede wszystkim od zaangażowania sądu zależało, czy powód obciążany był obowiązkiem, o którym mowa w art. 139¹ §1 K.p.c. po bezskutecznej próbie doręczenia pierwszego pisma w sprawie na adres wskazany w pozwie, czy sąd podejmował, własnym staraniem, dalsze próby ustalenia aktualnego adresu zamieszkania pozwanego i doręczenia korespondencji na ten adres. Rozwiązanie zaproponowane przez ustawodawcę jest zatem niczym innym jak usankcjonowaniem praktyki, a do tego – niezbyt precyzyjnym. Z przepisu art. 139 §2¹ K.p.c. wynika bowiem jedynie, że jeżeli z powodu nieujawnienia przez pozwanego wpisanego do CEIDG zmiany adresu, wówczas pierwsze pismo doręcza się na adres zamieszkania. Jednakże przepis ten nie precyzuje, na kim spoczywa obowiązek ustalenia tego adresu. W świetle zgłoszonych wcześniej uwag można by oczekiwać, że będzie to czynił sąd, korzystając z dostępu do bazy PESEL-SAD. Z drugiej strony, wobec faktu, iż za dodaniem art. 139 §2¹ K.p.c. nie poszła zmiana rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (tekst jedn.: Dz.U. z 2022 r., poz. 2514 ze zm.), która by obligowała sąd lub przewodniczącego do poczynienia takich ustaleń, nie jest wykluczona sytuacja, w której sąd będzie zobowiązywał powoda do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania pozwanego. Wówczas powód miałby możliwość zwrócenia się do organu gminy, w trybie art. 47 ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (tekst jedn.: Dz.U. z 2022 r., poz. 1191 ze zm.), o udostępnienie tych danych. Rzecz jasna, takie działanie byłoby nieracjonalne – w przypadku, gdyby takie zarządzenie zostało przez sąd wydane, powód musiałby złożyć stosowny wniosek i go opłacić, a następnie – oczekiwać na decyzję w tym zakresie, co mogłoby być traktowane jako dodatkowa dolegliwość spoczywająca na powodzie, mimo iż to pozwany zachował się nierzetelnie poprzez nieodebranie korespondencji pod adresem wpisanym do CEIDG albo nieujawnieniem zmiany tego adresu, podczas gdy sąd mógłby ten adres ustalić dużo mniejszym nakładem sił. Mimo tego wydaje się, że sądy, korzystając z art. 139 §2¹ K.p.c., będą ustalać adres zamieszkania we własnym zakresie, używając do tego bazy PESEL-SAD, niemniej powyższe rozważanie wskazuje, że uchwalona nowelizacja w dalszym ciągu nie jest precyzyjna.

Odnosnie zaś do obowiązku poniesienia przez pozwanego kosztów doręczenia komorniczego niezależnie od wyniku sprawy, z pewnością jest to zmiana cenna z punktu widzenia uszczegółowienia tej kwestii, a także, z punktu widzenia stanowiska judykatury, konieczna. Należy bowiem wskazać, że mimo iż przepisy K.p.c. przewidują możliwość włożenia na stronę postępowania kosztów wywołanych jej niesumiennym lub oczywiście niewłaściwym postępowaniem (art. 103 §1 K.p.c.), to jednak zgodnie z utrwaloną w tym zakresie linią orzecniczą (zob. m.in. orzeczenie SN z 4.12.1951 r., C 423/51, OSNCK 1953, nr 1, poz. 21; postanowienie SN z 21.08.1954 r., II CZ 80/54, NP 1955, nr 3, poz. 112; wyrok SN z 25.08.1967 r., II PR 53/67, OSPiKA 1968, nr 6; postanowienie SN z 27.07.1971 r., II PZP 29/71, LEX nr 6971), w przypadku tego przepisu chodzi wyłącznie o koszty wywołane niesumiennym zachowaniem strony w toku procesu, a nie – poza nim czy przed nim. Z tego względu nowelizację w tym zakresie należy ocenić pozytywnie, niemniej w dalszym ciągu wydaje się, że jest to za mało wobec oczekiwań odnośnie do uzyskania należytego balansu pomiędzy ochroną praw pozwanego i gwarancją prawa do sądu powoda, a art., 139 §2¹ *in fine* K.p.c. jawi się ledwie jako swoista *nagroda pocieszenia* dla powoda dochodzącego swoich roszczeń od przedsiębiorcy wpisanego do CEIDG, który uzyskał gwarancję odzyskania poniesionych przez niego kosztów doręczenia komorniczego nawet, jeżeli sprawę przegra, co powinno być dla pozwanego dodatkową sankcją czy motywacją do przestrzegania jego obowiązków wynikających z ustawy o CEIDG. Powyższy przepis można zatem ocenić pozytywnie, jednak na tle pozostałych omówionych zmian, jest on niewystarczający dla pozytywnej oceny całokształtu nowelizacji K.p.c. w tym zakresie.

WNIOSKI

Ocena uchwalonych przez ustawodawcę zmian w zakresie przepisów o doręczeniu komorniczym, które weszły w życie 1 lipca 2023 r., nie jest jednoznaczna, aczkolwiek – w ostatecznym rozrachunku – należy uznać, że są one niewystarczające. Z jednej strony można wskazać na zmiany konieczne i słuszne, takie jak art. 139 §2¹ *in fine* K.p.c., nakładające na nierzetelnego pozwanego, nieujawniającego zmiany danych adresowych w CEIDG, obowiązek

zwrotu kosztów tego doręczenia bez względu na wynik sprawy. Z drugiej strony mamy do czynienia z całym szeregiem zmian, które można by określić mianem kosmetycznych w tym sensie, że sankcjonują one praktykę sądową w określonym zakresie, jednakże z uwagi na fakt, że dane działanie odbywało się już wcześniej, bez wyraźnej podstawy prawnej (ale i wobec braku wyraźnego zakazu), zmiany w tym zakresie nie wydają się niezbędne, a nadto – nie są do końca precyzyjne. Dotyczy to przede wszystkim możliwości korzystania przez sądy z bazy PESEL-SAD w celu ustalenia adresu pozwanego i podjęcia próby doręczenia pod tym adresem, względnie – skorzystanie z informacji o aktualnym adresie (albo aktualności adresu wskazanego w pozwie) przez sąd z urzędu. Brak precyzji zmiany odnosi się przede wszystkim do art. 139 §2¹ K.p.c., z którego wprowadzicie wynika, że w razie niemożności doręczenia pierwszego pisma przedsiębiorcy wpisanemu do CEIDG, pismo doręcza się pod adresem zamieszkania, to jednak przepis ten (ani żaden inny) nie reguluje, na kim będzie spoczywał obowiązek ustalenia tego adresu.

Wreszcie należy podkreślić, że ustawodawca nie zdecydował się dokonać najmocniej postulowanej zmiany, tj. przywrócenia fikcji doręczenia pierwszego pisma procesowego przedsiębiorcy wpisanego do CEIDG po dwukrotnej awizacji. Nadal więc różnicowana jest sytuacja przedsiębiorców w zależności od tego, w jakiej formie prowadzona jest działalność i czy podmiot ten jest wpisany do KRS, czy CEIDG. Argumenty ustawodawcy, wprost odrzucającego zmianę mimo zgodności wielu środowisk (przedsiębiorców, sędziów, przedstawicieli doktryny) co do jej konieczności, nie są przekonujące i w dalszym ciągu działania nierzetelnego przedsiębiorcy – pozwanego w procesie, mogą powodować zastój albo nawet i umorzenie postępowania, jeżeli powód nie będzie w stanie udźwignąć spoczywającego na nim ciężaru, związanego z doręczeniem komorniczym. Sytuacja taka jest nie do przyjęcia (szczególnie, że mowa jest o szczególnej kategorii podmiotów, jaką są przedsiębiorcy) i negatywnie wpływa na pewność i bezpieczeństwo obrotu gospodarczego, wobec czego nadal należy postulować *de lege ferenda* o przywrócenie fikcji doręczenia, po dwukrotnej awizacji przesyłki zawierającej pierwsze pismo w sprawie, dla osób wpisanych do CEIDG.

BIBLIOGRAFIA

- Bodio, J. (2020). Komentarz do art. 1391 K.p.c. w: T. Zembrzuski (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian. Tom I*, 338-344. Wolters Kluwer Polska.
- Borodziuk, M. (2021). *Doręczenie komornicze w praktyce sądowej po zmianach procedury cywilnej dokonanych 7 listopada 2019 roku*, 3, 105-125. Prokuratura i Prawo.
- Czyszkowski, P. (2022). *Doręczenie komornicze jako nieegzekucyjna czynność komorników sądowych*, 4, 51-80. Przegląd Prawa Egzekucyjnego.
- Jankowski, J. (2019). *Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego mocą ustawy z 4.7.2019 r. (cz. I – Przepisy ogólne; Właściwość sądu; Skład sądu, Wyłączenie sędziego; Pisma procesowe i Doręczenia; Posiedzenia sądowe; Pozew)*, 18, 978-986. Monitor Prawniczy.
- Markiewicz, D. (2019). Komentarz do art. 1391 K.p.c. w: T. Szanciło (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. T. I. Komentarz do art. 1-50539*, C.H. Beck.
- Mendrek, A. (2022). Doręczenia komornicze z perspektywy dwóch lat funkcjonowania art. 1391 KPC. w: J. Jagieła, R. Kulski (red.), *Symbolae Andreae Marciniak Dedicatae*, 371-388. C.H. Beck.
- Michalska-Marciniak, M. (2019). Komentarz do art. 1391 K.p.c. w: A. Marciniak (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. T. I. Komentarz do art. 1-205*. C.H. Beck.
- Rewerska, A. (2021). Zobowiązanie do doręczenia pozwu lub innego pisma procesowego wywołującego potrzebę podjęcia obrony praw pozwanego za pośrednictwem komornika – art. 1391 k.p.c. w: M. Białecki, S. Kotas-Turoboyska, F. Manikowski, E. Szczepanowska (red.), *Nowelizacja postępowania cywilnego. Wpływ zmian na praktykę sądową*. Wolters Kluwer Polska.
- Rylski, P. (2019). *O nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego ustawą z 4.07.2019 r. w ogólności*, 11-12, 15-35. Palestra.
- Skrodzki, K. (2020). *Fikcja doręczenia wobec przedsiębiorcy w świetle nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego z 4.07.2019 r.*, 12, 41-44. Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego.
- Sławicki, P. Sławicki, P. (2020). *Doręczenia pism za pośrednictwem komornika sądowego w postępowaniu zabezpieczającym, klauzulowym i egzekucyjnym*, 11-12, 75-87. Przegląd Sądowy.
- Zamojski, Ł. (2019). *Doręczenie pozwanemu pierwszego pisma procesowego wywołującego potrzebę obrony na podstawie art. 1391 K.p.c.*, 3, 13-25. Monitor Prawa Handlowego.

ORZECZENIA

Orzeczenie SN z 4.12.1951 r., C 423/51, OSNCK 1953, nr 1, poz. 21.

Postanowienie SN z 21.08.1954 r., II CZ 80/54, NP 1955, nr 3, poz. 112.

Postanowienie SN z 27.07.1971 r., II PZP 29/71, LEX nr 6971.

Wyrok SN z 25.08.1967 r., II PR 53/67, OSPiKA 1968, nr 6.

AKTY PRAWNE

Druk sejmowy nr 2650, uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego i niektórych innych ustaw.

Druk sejmowy nr 3137, uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego i niektórych innych ustaw.

Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy. Dz.U.2022.541, tekst jednolity. Projekty ustaw z uzasadnieniem.

Załącznik do raportu z konsultacji – zestawienie uwag zgłoszonych do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (UD156) w ramach opiniowania wraz ze stanowiskiem resortu wobec uwag, uwagi do art. 139 §21 K.p.c.